

sadržaj tog evanđelja. U svakom slučaju, vrijedi pozdraviti činjenicu da na našem tržištu postoji uvod u Novi zavjet koji nije prijevod s nekog stranog jezika već plod rada „domaćih snaga“.

Ervin Budiselić

Dennis Allen

The Disciple Dilemma

New York: Morgan James Faith, 2022., str. 310

Novozavjetni koncept „učenika“ većini današnjih čitatelja nije sasvim jasan, što je neke suvremene pastore, teologe i druge vođe u Crkvi potaknulo da učeništvo pokušaju približiti onima koji tvrde da su Isusovi sljedbenici. Dennis Allen i njegova knjiga *The Disciple Dilemma* jedan je od nedavnih primjera. U toj je knjizi Allen gorljivo pokušao izraziti kako vođe mogu nanovo otkriti novozavjetni poziv na učeništvo i usmjeriti ljude s kojima rade da autentično slijede Isusov poziv. Ova knjiga u izdanju kuće Morgan James Faith podijeljena je u tri dijela, sadrži autorov uvod i zaključak te ima 310 stranica.

Budući da je šest puta bio izvršni direktor u tvrtkama iz različitih sektora poslovnoga svijeta, Allenovo je životno iskustvo veliko. Želja mu je da ova knjiga „rezultira u strateškoj promjeni smjera“ (str. xxvii). S time na umu, Allen u prvom dijelu istražuje i artikulira dilemu, u drugom dijelu upućuje na posljedice koje je problem uzrokovao, a knjigu završava strategijama za daljnje korake. Knjiga na izravan način „prelazi na stvar“ i poziva današnjeg čitatelja u razgovor o tome kako činiti učenike na Isusov način.

U Uvodu autor izjednačava operativni sustav računala s Božjim kraljevstvom. Allen je uvjeren da je operativni sustav hakiran. Ovo vodi do prvoga poglavlja gdje se razni simptomi dileme pokazuju, među ostalim, padom u pohađanju crkava na Zapadu i oslabljivanjem nekih evanđeoskih temeljnih vjerovanja. Ističe kontrast između novozavjetnoga i modernog razumijevanja učeništva, zaključujući da se oko tih simptoma treba duboko zabrinuti. Dilema učeništva u konačnici je pitanje hoće li vođe napustiti neučinkovite tradicije i povesti naprijed prema potrebnim promjenama i ishodima (str. 17).

U drugom poglavlju Allen preispituje načelo „Spasenje je besplatno, a gospodstvo neobavezno“, istražujući kako je ta misao nastala u 4. stoljeću tijekom vladavine Konstantina. Podsjećajući kršćane da učeništvo znači obvezu, autor navodi Isusov poziv na odricanje od svega (Lk 14,26-33). Tvrđi da je tradicija „neobaveznoga gospodstva“ napredovala od Cezarova vremena do danas (str. 31). Za Allena, to je jedna od šest tradicija koje su dovele do dileme učeništva.

Treće poglavlje sagledava drugu tradiciju koju će autor izazvati, takozvane „obraćenike koji ne ulaze u proces učenja“. Za Allena cilj poslanja nije puko spasenje, nego učenje. „Kad obraćenici postanu cilj poslanja, naglasak je na tome da se dođe do sljedećeg obraćenika, a ne na razvijanju postojećih učenika“ (str. 35). Allen navodi primjere kršćanskih obraćenika koji su se „preobratali“ na druge religije ili vjerske sustave, a kao osnovni razlog navodi nedostatak učenja. Spasenje je razlog za veliku radost, ali trebalo bi biti samo *početak* života predanoga Kristu, a ne krajnji cilj.

U četvrtom poglavlju autor se okreće od teme kršćana koji nisu u procesu učenja na temu pokvarenih vođa. Treća od pet tradicija u dilemi učenja je nefunkcionalna moć. „Bilo da su nenamjerni ili zlobni, moć i utjecaj izgubljeni iz ležišta misije jest sve drugo“ (str. 57). Ovo se vidi u Konstantinovoј vladavini nad Rimskim Carstvom kad je Crkva odjednom doživjela neočekivanu legitimnost i utjecaj. Umjesto da postoje kako bi povećali političku ili društvenu moć, učenici su pozvani činiti druge učenicima. Upravo ovdje Allen naglašava Isusov primjer poniznosti i Pavlov poticaj da se ponosimo u Gospodinu (1 Kor 1,31). Učenje je življenje u autentičnim odnosima, a ne grabljenje moći.

U petom poglavlju autor diskutira o klerikalizmu kao četvrtoj tradiciji dileme. Klerikalizam, kako ga Allen definira, predstavlja „uzak oblik moći i utjecaja koji šalje poruku običnim učenicima da nisu dostojni činiti stvari koje profesionalni kršćani čine“ (str. 86). Ovaj problem u konačnici vodi do izolacije te, stoga, paralizira učenika. Isus je pokazao drukčiji put, kao i crkva prije Konstantina (str. 89). Allen se bavi petom nezdravom tradicijom u šestom poglavlju, naime, dinamičkom veličine. Koristeći primjere pastora megacrkava i drugih koji reagiraju protiv te pojave, autor tvrdi da isticanje veličine odvraća pozornost od biblijskog razumijevanja učinkovitog učenja. „Da bi učenje uspjele, rast mora biti simptom strategije, a ne sama strategija“ (str. 113).

U sedmom poglavlju govori se o posljednjoj tradiciji koja ometa učenje, a to je dopuštanje da smetnje stanu na put misiji. Autor je to ovako sročio: „Kad glavna stvar ne tjera sve ostale stvari, ostale stvari tjeraju glavnu stvar. To nije dobro“ (str. 121). U ovome se poglavlju predstavljaju različite distrakcije koje su Crkvu odvele na sporedne putove. Međutim, Allen jasno kaže da je stvaranje učenika primarna misija. Prema tome, među svim stvarima kojima se vođe trebaju baviti, učenje mora zadržati središnje mjesto.

Ovih šest tradicija ponovno se razrađuju u drugome dijelu knjige koji opisuje učinke dileme. Osmo poglavlje sagledava posljedice koje tradicije ostavljaju na pojedinog učenika dok deveto poglavlje istražuje kako utječu na kršćansku zajednicu. Allen sumira problem u odnosu na oboje: „Učenici danas žive s ‘prtljagom’ i praksama tradicija po kojima su dugo živjeli, ali koje nisu bile funkcionalne. Te tradicije ušutkavaju, zastrašuju i izoliraju učenike u mnogim dijelovima kršćanstva, uklanjajući njihove glasove i živote iz vidljivoga svijeta“ (str. 157).

Posljednji dio knjige predlaže put naprijed. U desetom poglavlju Allen predstavlja tri vrste učenika: učenike koji stvaraju druge učenike, studente i učenike koji ne vjeruju. Uviđanje da postoje učenici koji još uvijek ne vjeruju pokreće Allenovo razumijevanje da biti učenik uključuje dinamičan proces učenja i rasta. Ovaj razvoj treba se dogoditi unutar zajednice drugih učenika. U konačnici, biti učenikom je kristocentrično. „Učenik mora instinktivno shvatiti činjenicu da su svrha, smisao i sudbina mogući jedino u Kristu“ (str. 192).

Poglavlja jedanaest i dvanaest ukratko opisuju misiju i kulturu. Prema Allenu, „učeništvo je misija“ (str. 231), a stoga se vizija i kultura moraju uskladiti s učeništvom. Bilo što izvan ovoga fokusa samo će odvratiti pažnju od stvaranja učenika. Svjestan da bi to moglo biti kontrakulturalno u mnogim okruženjima, Allen nudi praktične načine na koje vođe mogu započeti s tim.

Poglavlja trinaest i četrnaest stavljaju uskličnik na cijelu knjigu snažnim pozivanjem vođa da uzmu stvar u svoje ruke, naprave potrebne promjene i započnu. Allen upućuje svog čitatelja da ne ide prema moći i slavi, nego prema pravome putu učeništva na Isusov način. Dio je toga relacijsko vodstvo. Vođe koji se uklapaju u model koji Allen promiče „ponizni su i milostivi Kristovi sljedbenici pozvani da vode kako bi učenici u zajednici mogli napredovati čineći učenike“ (str. 251). Poglavlje četrnaest vođama pruža ohrabrenje i savjet o tome kako da ostanu fokusirani na misiju u vrijeme krize. Allen zaključuje osobnom notom u kojoj se vidi njegovo uvjerenje da vođe moraju preuzeti odgovornost za obnavljanje učeništva koje se veoma razlikuje od verzije koju imamo u naše vrijeme (str. 265).

Ovo je knjiga za vođe koji razumiju da nešto nije u redu i žele biti učinkovitiji u poslušnosti Isusovu poslanju da činimo učenike. U tu je svrhu Allen predstavio uvjerljiv argument. Budući da ga je napisao iz perspektive izvršnoga direktora i poslovnog čovjeka koji piše iz određene evanđeoske pozadine, čitatelji u ovoj kulturi vjerojatno će se lako povezati s njegovim živopisnim anegdotama i razgovornim stilom. S druge strane, upravo to bi mogao biti nedostatak za čitatelje (uključujući ovog recenzenta) izvan Allenova konteksta. *The Disciple Dilemma* temelji se na određenoj pretpostavci da se isto može primijeniti na sve bez obzira na njihove razlike. Čini se da Allen pretpostavlja da se njegovi prijedlozi mogu primijeniti gdje god postoje čitatelji koji oduševljeno žele slijediti njegovo vodstvo. Međutim, sasvim je moguće da će Allenovi čitatelji naići na neke legitimne kulturne prepreke koje će od njih zahtijevati sofisticiraniji pristup.

Ipak, Allenovo razmišljanje usmjereno je na Krista. Najuvjerljiviji je kada Isusov način činjenja učenika stavlja u opreku s mnogim suvremenim metodama i taktikama. „Božje kraljevstvo ne napreduje uključujući se u sustav političke ili društvene moći. Ne napreduje zahtijevajući moralnu odanost nevjernika. Napreduje tako što učenici čine i razvijaju druge učenike“ (str. 65). Allen dosljedno upućuje svoje čitatelje na Krista i njegov primjer učeništva te je upravo to najveća snaga ove knjige.

Također valja istaknuti pozornost koju autor posvećuje odnosima. „Suština kulturne promjene dolazi od vođa koji putem odnosa pomažu ljudima da shvate i pozele se pridružiti drugim učenicima na putu biblijskog učenja“ (str. 246). Kao što Allen zapaža u nekoliko odlomaka, ova važna istina često se previdi u svakodnevnoj preokupiranosti mnogih lokalnih crkvenih službi. Bilo bi dobro da u ovome vođe poslušaju Allenov savjet. Povrh toga, *The Disciple Dilemma* naglašava da učenici koji žive i rade među nevjernicima trebaju biti sol i svjetlo. Kristocentrično shvaćanje Isusa kao Gospodina i prvenstvo misije preporučuje ovu knjigu vođama koji žele proniknuti u to što znači činiti učenike.

Jeremy Bohall

Ervin Budiselić

Učeništvo na Isusov način

Zagreb: Biblijski institut, 2023., str. 149

Knjiga autora Ervina Budiselića *Učeništvo na Isusov način* izazovan je odgovor na krizu učenja u svijetu, posebice u našoj zemlji. Bavi se temeljnim pitanjem što je učenje, zašto je ono važno, kako i gdje je nastalo, kako ga je primjenjivao Isus i kako mi danas možemo imati učenje na Isusov način. U knjizi autor daje praktične smjernice kako dalje razvijati učenje unutar svojih lokalnih zajednica. Smatram da je ova knjiga osvježenje, ali i poticajan priručnik za sve one koji se više ne žele igrati učenja u plićaku, već se otisnuti u dubinu i postati predani učenici Isusa Krista koji će ispuniti svoju misiju i stvarati nove učenike.

Knjiga sadrži sedam poglavlja. Prvo poglavlje, „Krizu učenja“ navodi parametre koji nam ukazuju postoji li kriza učenja ili ne. Pri tome se koristi opširnim istraživanjem *Barna* grupe iz SAD-a koje možda može u nekim dijelovima biti indikativno i za nas iako smatram da bi bilo bolje napraviti istraživanje unutar domaćega konteksta koje bi kulturološki bilo bliže nama. U zaključku ovog istraživanja ističe se kako crkve imaju potrebu za novim modelima učenja. Trenutni programi učenja zahvaćaju samo manji broj vjernika, a većina vjernika kao prioritet ne vidi ulaganje u svoj duhovni razvoj. Istovremeno, istraživanje je pokazalo kako crkvene vođe žele imati jasniji plan učenja, ali im nedostaje sustav kojim bi mogli procijeniti duhovno stanje crkve.

Autor također naglašava da na „vrata spasenja“ treba ući kao učenik, a ne da se tek nakon spasenja i krštenja postaje učenik. Kada je Isus pozvao buduće apostole da ga slijede, on ih je pozvao da ga slijede kao njegovi učenici. Podjelu na „evangelizaciju“ i „učenje“, gdje pri tome evangelizacija označava nastojanje da osobu dovedemo do vjere i pokajanja (spasenja), a učenje je proces kojim se opisuje rad sa spašenom osobom (nakon njezina spasenja), autor naziva umjetnom i